

ปรัชญาการศึกษาตามแนวสาร์ตตินิยม

ปรัชญาการศึกษาตามแนวสาร์ตตินิยม (Essentialism) นี้มีมานานแล้ว โดยสังคมต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็จัดการศึกษาของคนในแนวทางที่ให้การศึกษากำหนดที่สังคมประภคิต (socialization) กล่าวคือ ถ่ายทอดค่านิยม ประเพณี และภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าให้แก่คนรุ่นใหม่ แต่ในอดีตนั้นไม่มีการเรียกชื่อลักษณะความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษาเช่นนี้ว่าเป็นสาร์ตตินิยมหรือใด ๆ ทั้งสิ้น ชื่อสาร์ตตินิยมนี้เริ่มมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๙๓๐ กว่า ๆ ซึ่งเป็นยุคที่มีการตื่นตัวในเรื่องปรัชญาการศึกษาเป็นอย่างมาก และมีการรวมกลุ่มนักคิดและปัญญาชนเสนอรูปแบบของปรัชญาการศึกษาต่าง ๆ ออกมาให้สาธารณชนพิจารณาและถกเถียง ปรัชญาการศึกษาตามแนวสาร์ตตินิยม จึงได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในยุคนี้และได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการสาร์ตตินิยมเพื่อความก้าวหน้าของการศึกษาอเมริกัน (The essentialist committee for the advancement of American education) ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๓๙ จึงอาจถือได้ว่า ปรัชญาการศึกษาตามแนวสาร์ตตินิยม “เกิด” อย่างเป็นทางการตั้งแต่นั้นมา และผู้ที่เป็ผู้นำของกลุ่มนี้ก็ได้แก่ วิลเลียม ซี.แบกเลย์ (William C. Bagley, 1874 – 1946) เฟรดเดริก เอส.บริด (Frederick S. Breed, 1876 – 1952) และเฮอริแมน เอช.ฮอร์น (Herman H. Horn, 1874 – 1946) เป็นต้น

๑. แนวคิดทางปรัชญา

สาร์ตตินิยมเชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับข้อบกพร่องต่าง ๆ เช่น ความโลภ และความริษยา เป็นต้น ความเลวร้ายต่าง ๆ ในสังคมมิได้เกิดมาจากการจัดระเบียบทางสังคมไม่ดีหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของมนุษย์ แต่เกิดมาจากธรรมชาติที่เลวในตัวมนุษย์เอง สังคมเกิดจากข้อตกลงของมนุษยชาติ ผู้ใดจะมาทำลายมิได้ มนุษย์ในยุคปัจจุบันเจริญรุ่งเรืองมาได้จากผลงานของมนุษย์รุ่นก่อน ๆ เรามีอารยธรรม

ที่สูงส่งก็เพราะมนุษย์รุ่นก่อน ๆ ได้สร้างรากฐานของความเจริญให้เราเอาไว้ เราจึงไม่ล้มความจริงข้อนี้ และปฏิบัติตามข้อตกลงของมนุษยชาติดังกล่าวนั้น รวมทั้งต้องมีความกตัญญูรู้คุณต่ออดีต โดยการสนับสนุนและธำรงรักษาระเบียบและประเพณีที่ดีงามของสังคม การเปลี่ยนแปลงแบบดอนรากดอนโคนเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และผิดข้อตกลงของมนุษยชาติ ข้อตกลงนี้มีใช้มีเพียงแต่ระหว่างมนุษย์ในอดีตกับมนุษย์ในปัจจุบันเท่านั้น แต่รวมไปถึงอนาคตด้วย ดังนั้นมนุษย์จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนี้อย่างเคร่งครัด สังคมทุกสังคมที่ผ่านมายืนหยัดอยู่ได้ก็เพราะสมาชิกในสังคมมีความเคารพต่อระเบียบประเพณี ซึ่งสร้างวินัยให้กับสังคม และช่วยระงับธรรมชาติที่ไม่ดีของมนุษย์

มนุษย์ทุกคนมีสิทธิตามธรรมชาติและดำเนินชีวิตตามกฎหมายของธรรมชาติ ทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่อย่างเสรีและยุติธรรม ผู้ใดจะละเมิดสิทธิตามธรรมชาติของบุคคล เช่นว่าไม่มีได้ แต่เมื่อมีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่ด้วย สาร์ตตินิยมชี้ให้เห็นว่าปัญหาทั้งหลายในสังคม เช่น การทำผิดของเยาวชน การขาดระเบียบวินัย และการไม่รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ล้วนมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่สถาบันการศึกษาไม่สอนให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ต่อสังคม โรงเรียนสอนแต่สิทธิและเสรีภาพ โดยมองข้ามอีกด้านหนึ่งไปคือ หน้าที่ของบุคคล

สาร์ตตินิยมเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีความเป็นจริงตามธรรมชาติอยู่ในตัวของมันเองและดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติและทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถค้นพบและพิสูจน์ได้ มนุษย์จึงต้องพยายามศึกษาและทำความเข้าใจกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ เมื่อเข้าใจแล้วก็จัดระเบียบสถาบันและวิถีชีวิตไปตามนั้น ชีวิตก็จะผาสุก เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นผู้บงการความเป็นจริงของโลก แต่ความเป็นจริงของโลกเป็นผู้บงการวิถีชีวิตของมนุษย์ ความคิดต่าง ๆ จะถูกต้อง เมื่อสอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ

ยอมไป
นบัญชี
ยธรรม
ลัว ซึ่ง

จะเห็น
เฉพาะ
มาถาม
และมี

กกว่า
เหตุผล
ธรรม

องคน
เนกลุ่ม
ผู้สอน
กซึ่งไว้

ๆ ไว้
ๆ ไป

ใจก่อน
จนถึง
า ดังที่

ิ
ลแทรก
รหนึ่ง

พิเศษ
ร จึง
บัวศรี

การจะพิสูจน์ว่าความคิดใดดีหรือถูกต้องนั้น ต้องใช้เวลาทดสอบและทดลองในประสบการณ์จริงของสังคม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในสังคมจะต้องเป็นไปอย่างช้าๆ และระมัดระวัง

ความเป็นจริงของโลกนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคิดหรือจิตมนุษย์แค่เป็นอิสระอยู่ตามลำพังของตนเอง จิตมนุษย์จะรับรู้ถึงความคงอยู่ของมันหรือไม่ ก็ไม่สำคัญเพราะมันมีอยู่ด้วยตัวของมันเองก่อนแล้ว มนุษย์มารู้จักส่วนต่างๆ ของความเป็นจริงทีหลัง วิธีการที่มนุษย์ได้มาซึ่งความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับธรรมชาติและเป้าหมายอันลึกซึ้งของโลกนี้ ก็คือ ใช้ปัญญาความคิดใคร่ครวญจัดระเบียบข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาจากประสบการณ์เข้าด้วยกัน มนุษย์มีความสามารถที่จะทำสิ่งนี้ได้ดี เพราะมนุษย์เป็น "สัตว์ที่มีปัญญา" (man is a rational animal) มาแต่กำเนิด ดังที่อริสโตเติลได้กล่าวไว้ กระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้ของมนุษย์จึงเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างความเป็นจริง ซึ่งมีอยู่โดยอิสระ กับตัวมนุษย์ เพราะฉะนั้นสาร์ตคานิยมจึงเชื่อว่าความรู้ที่ตายตัวแน่นอนไม่มีจริง มีความเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับแสงสว่างของมนุษย์

๒. แนวคิดทางการศึกษา

สาร์ตคานิยมถามตนเองว่า "อะไรคือสิ่งที่เป็นการศึกษา?" (what is the essence of education?) และคำตอบที่เขาได้ก็คือ ประสบการณ์ที่ผ่านการทดลอง หรือทดสอบมาแล้วนานปี รวมทั้งค่านิยมและสถาบันที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้โดยประเพณีด้วย เพราะฉะนั้นปรัชญาการศึกษาที่จึงให้ความสนใจและความสำคัญต่อสิ่งที่เป็นการแก่น หรือสาระสำคัญทั้งหลายอันเป็นแกนกลาง (common core) ที่แต่ละสังคมจะขาดเสียมิได้

จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาก็คือ การถ่ายทอดมรดกทางปัญญาและสังคม ซึ่งสิ่งนี้คือ สาระของ การศึกษานั้นเอง เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับมนุษย์ และสังคม สำหรับจุดมุ่งหมายรองลงมาก็คือ การพัฒนาสติปัญญาและวินัยของมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความเฉลียว

ฉลาด และมีความประพฤติดีงาม สิ่งสำคัญของกระบวนการทางการศึกษาก็คือ การผสมผสานหรือบูรณาการเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ได้เลือกสรรแล้ว การที่ให้เด็กไปโรงเรียนก็เพื่อให้มีโอกาสได้รู้จักโลกตามสภาวะที่แท้จริง ไม่ใช่โลกตามความต้องการ หรืออคติส่วนตัวของใคร โรงเรียนจะปล่อยให้เด็กบูรณาการเนื้อหาของ ความรู้ที่เล่าเรียนมาตามใจชอบมิได้ ความรู้ที่จะให้แก่เด็กนั้นจะต้องได้รับการเรียบเรียงหรือจัดลำดับความสำคัญไว้แล้วเป็นอย่างดี

สาร์ตคานิยมเน้นเรื่องมาตรฐานของการศึกษา เพราะฉะนั้นโรงเรียนจะต้องเคร่งในระเบียบวินัย การศึกษาไม่ใช่การเล่นหรือการทดลองอย่างพร่ำเพรื่อ ความใจเด็ก แต่การศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะต้องทำให้สำเร็จ และโรงเรียนก็มีภารกิจที่จะต้องกระทำ ภารกิจที่วันก็คือ การจัดการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การที่โรงเรียนมุ่งทำหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน ทำให้โรงเรียนไม่สามารถทำทุกอย่างได้ดี แล้วในที่สุดผลเสียก็ตกอยู่กับผู้เรียน คือเยาวชนของชาติ สาร์ตคานิยมจึงเน้นเรื่องการศึกษาตามหน้าที่ของบุคคลและสถาบัน คือ ถ้าครู ผู้เรียน โรงเรียน และรัฐบาล ต่างก็รู้หน้าที่และกระทำตามหน้าที่ของตนแล้ว ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าก็จะบังเกิดแก่สังคม

นักสาร์ตคานิยมเชื่อว่า ความรู้อันเป็นสาระสำคัญ สำหรับมนุษย์นั้นเป็นสิ่งคงที่และเป็นสากล ดังนั้น ความรู้จึงเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสู่กันได้ ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับ การทดลองหรือประสบการณ์เสมอไป การจัดหลักสูตรอย่างมีระเบียบแบบแผนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน วิชาที่เป็นทักษะพื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดรรชนีศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ต้องบรรจุไว้ในหลักสูตร และการสอนวิชาเหล่านี้จะต้องบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อช่วยเพิ่มทักษะในการอ่าน การเขียน การคิด และจินตนาการในตัวผู้เรียน กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า สาร์ตคานิยมจัดหลักสูตรแบบยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (subject matter-centered curriculum) เด็กในแต่ละระดับชั้นจะต้อง

ผ่านการ
จึงจะให้
เด็กอาจ
พื้นฐาน
สำคัญ
สาร์ตค
ท
การถ่าย
อย่างมา
กิจกรรม
วิชาเป็น
เสียอีก
และควา
ให้เด็ก
อาศัยค
เล่าเรียน
ที่
ที่ต้อง
ออกมา
ควรเป็น
เมื่อมี
เพื่อควา
ให้รู้จัก
ก
เชิงปฏิ
วิชามี
เพียงคว
ที่ลึกซึ
ก็ได้ แต่
มีระเบียบ
ความเช
บรรดา
ต่อต้าน
ปราศ
ในตัว
แสวงห

ผ่านการทดสอบวิชาพื้นฐานที่จำเป็นจะต้องรู้เสียก่อน จึงจะให้ขึ้นไปเรียนในชั้นที่สูงถัดไปได้ วิชาอื่น ๆ ที่เด็กอาจเรียนด้วยนั้นมีความสำคัญรองลงมาจากวิชาพื้นฐานเหล่านี้ ดังนั้นครูจะต้องเน้นให้เด็กเห็นความสำคัญของวิชาที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นส่วนหนึ่งของสารัตถะของการศึกษานั้นเอง

ทางด้านการเรียนการสอนนั้น สาร์ตดนิยมนั้น การถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรม ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการเรียนรู้ของนักเรียน ครูต้องเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมทางการเรียนรู้ของเด็ก ทักษะของครูและเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำคัญกว่าความสนใจของเด็กเสียอีก สาร์ตดนิยมนิ่งเห็นความสำคัญของความสนใจและความถนัดของเด็กแต่ละคนเหมือนกัน แต่จะปล่อยให้เด็กไขว่คว้าหาความรู้เองตามลำพังไม่ได้ ครูจะต้องอาศัยความชำนาญและทักษะที่เหนือกว่าชักนำให้เด็กเล่าเรียนในสิ่งที่ได้ประโยชน์

ธรรมชาติของความรู้ที่แท้จริงนั้นเป็นนามธรรมที่ต้องอาศัยความคิด ความเข้าใจ ไม่ใช่สิ่งที่แยกแยะออกมาเป็นชิ้น ๆ ทางรูปธรรมได้ ดังนั้นวิธีสอนที่ดีจึงควรเป็นการบรรยายเพื่อถ่ายทอดข้อเท็จจริงและค่านิยม เมื่อมีโอกาสก็ให้มีการอภิปรายเรื่องเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อความกระจ่างได้อย่างเต็มที่ และเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้จักการใช้ความคิดไปด้วย

การเรียนเป็นงานหนักซึ่งไม่สามารถมุ่งหวังผลเชิงปฏิบัติเฉพาะหน้าได้ จริ่งอยู่ความสนใจในเนื้อหาวิชามีส่วนช่วยให้อยากเรียนรู้แต่ลักษณะเช่นนี้เป็นเพียงความสนใจในขั้นต้นเท่านั้น ในขั้นสูงและในเรื่องที่ลึกซึ้งหรือมีความยากขึ้น ผู้เรียนอาจจะไม่สนใจเรียนรู้ก็ได้ แต่ถ้าได้ใช้ความพยายาม ความอดทน และความมีระเบียบวินัยศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ในไม่ช้าก็จะบังเกิดความเข้าใจ และความสนใจ สาร์ตดนิยมนักกล่าวว่า ในบรรดาสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย มนุษย์เท่านั้นที่สามารถต่อต้านแรงผลักดันภายในตัวเอง ไม่ให้ทำอะไรโดยปราศจากความยั้งคิด ถ้าเราไม่พัฒนาความสามารถนี้ในตัวเด็ก เราก็จะมุ่งหน้าให้เด็กมีวินัยในตัวเองที่จะแสวงหาสิ่งที่มีประโยชน์มิได้ เด็กส่วนมากจะควบคุม

ตนเองได้ เมื่ออยู่ภายใต้ระเบียบวินัยที่ครูกำหนดให้ เพราะฉะนั้นครูจึงต้องควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบ หากจำเป็นจะต้องลงโทษก็ไม่ควรลังเลใจ คราบใดที่การลงโทษนั้นเหมาะกับลักษณะความผิดของเด็ก

๓. สรุป

สาร์ตดนิยมต้องการให้ผู้เรียนรู้จักใช้ปัญญาในการเผชิญกับปัญหาในโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอนี้ และความรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างปัญญาของมนุษย์ก็ต้องเป็นความรู้ที่ได้ผ่านการทดลองทดสอบมาแล้วว่ามีประโยชน์ ความรู้ที่ว่านี้จะสอนให้ผู้เรียนทำชีวิตของตนให้มีคุณค่า มีความหมาย สอนให้รู้ว่าการศึกษาคือ งานหนัก ชีวิตที่ดีได้มาจากความมานะพยายาม ไม่ใช่ผู้อื่นหยิบยื่นให้ จุดหมายของการศึกษาไม่ใช่การปรับตัวให้เข้ากับชีวิตสมัยใหม่ แต่เป็นการใช้ปัญญา ความคิด ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่สูงกว่ำนั้นตลอดจนระเบียบประเพณี บรรทัดฐาน และความมีวินัย ครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ตระหนักว่าโลกที่แท้จริงเป็นอิสระจากตัวเขา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจิตหรือความสนใจของเขา มนุษย์จะเป็นคนดีได้ก็ด้วยการเอาชนะค้นหาและแรงผลักดันภายในตนเอง ถ้าครูเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์แล้ว ครูก็จะออกระเบียบวินัยมาบังคับผู้เรียนจนกระทั่งแน่ใจว่า ผู้เรียนมีวินัยในตัวเอง และเข้าใจถึงเหตุผลที่ต้องใช้ระเบียบวินัยกับเขาในคอนตัน ครูก็จะเลิกบังคับผู้เรียน เพราะฉะนั้นสาร์ตดนิยมไม่ต้องการให้ระเบียบวินัยเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนตลอดไป

ลักษณะของปรัชญาการศึกษาตามแนวสาร์ตดนิยมนี้คล้ายคลึงกับลักษณะการปฏิบัติของการศึกษา ในประเทศไทยในช่วงเวลาก่อนที่จะมีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐ คือ เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก และครูมีบทบาทสูงในการเรียนรู้ของเด็ก แต่เนื่องจากการศึกษาไทยที่จัดอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าวมิได้สะท้อนลักษณะความคิดของสาร์ตดนิยมทั้งหมด แต่ให้ความสำคัญและความสนใจในบางส่วนมากเกินไปจนเสียคุณสมบัติของการศึกษา จนในที่สุดจึงต้องเปลี่ยนระบบ

ระบวน
นาการ
เด็กไป
าวะที่
่วนตัว
หาของ
ให้แก่
ความ
ศึกษา
การ-
าเพื่อ
งทำให้
การกิจ
ายของ
มุ่งทำ
ารถทำ
น คือ
ระทำ
ผู้เรียน
หน้าที่
หน้าที่
รัตตะ
ดังนั้น
ต้อง-
การ-
บประ-
พื้นฐาน
ษาและ
นวิชา
ทักษะ
ในตัว
ักสูตร
tter -
จะต้อง

การจัดการศึกษาใหม่ ทั้ง ๆ ที่แท้จริงแล้วแนวคิดของ
สารัตถนิยม หากพิจารณาอย่างละเอียดและรอบคอบ

จะเห็นว่ามีความประเด็นที่น่าสนใจ ควรแก่การพิจารณา
มากทีเดียว

ศักดิ์ ประสงค์ประทานพร

บรรณานุกรม

- Bagley, William C. Education and Emergent Man. New York: Ronald Press Co.
1934.
- Beck, Clive. Educational Philosophy and Theory : An Introduction. Boston:
Little, Brown & Co., 1974.
- Kneller, George F. Introduction to the Philosophy of Education. 2nd ed.
New York: John Wiley & Sons, 1971.
- Power, Edward J. Philosophy of Education : Studies in Philosophies,
Schooling, and Educational Policies. Englewood Cliffs, N.J.:
Prentice-Hall, Inc., 1982.

ค.
(axiolog
บุคคลที่มี
และครูค
กำหนดค
ซึ่งเป็นภ
(educati
ด้าน เช่า
(policy)
การประเ
บรรจุไว้
สำหรับภ
รายวิชาค
การศึกษ
พื้นฐานฯ
แล้วยังจ
ศึกษาอีก
วิทยามีค
ความห
คำ
ธรรมชาติ
ความหม
ที่มีรากศ
ตรงกับค
(แปลว่า
คำภาษาอ
เกี่ยวข้อง
จึงหมาย
คำ
'value' ใ